

Nasjonalt råd for ernæring

Referat

Møte om:

Møteleder: Jøran Hjelvesæth
Dato: 21. april 2021
Referent: Ole Berg
Saksnr: 18/35360

Til stede fra rådet: Liv Elin Torheim, Kari Hege Mortensen, Jøran Hjelvesæth, Erik Arnesen, Ahmed Madar, Lisbeth Dahl, Lars T. Fadnes, Kirsten Holven, Helle Margrete Meltzer, Magritt Brustad og Nina Cecilie Øverby

Sekretariat: Henriette Øien (avd.dir avd. folkesykdommer, FFFS), Ole Berg (FFFS). Vitenskapskomiteen for mat og miljø (v/Bente Mangschou, VKM) deltok som observatør på sak 04/21 og sak 05/21.

Sak 04/21: Rådsleder ønsker velkommen, v/Jøran Hjelvesæth
Rådsleder ønsket velkommen og introduserte dagens program.

Sak 05/21: Nytt fra Helsedirektoratet, v/Ole Berg
Helsedirektoratet v/Ole Berg presenterte nytt fra Helsedirektoratet. Nasjonalt råd for ernæring er oppnevnt for perioden 2019-2021. Direktoratet ser stor nytte av å ha et ernæringsråd som styrker myndighetenes fagrolle i arbeidet med kosthold, ernæring og helse i befolkningen, og ønsker å oppnevne et nytt ernæringsråd fra januar 2022. Prosess med å etablere et nytt fagråd er i gang, med mål om å oppnevne medlemmer til nytt råd innen utgangen av 2021. Rådet takket for god orientering og kommenterte at prosess for etablering av nytt råd virket god.

Helsedirektoratet informerte om at det nå blir mulig å publisere eksterne rapporter som digitale rapporter på Helsedirektoratet sine nettsider. Det er lagt inn gode ordninger for merking av eksternt innhold, slik at det tydelig fremkommer at slike rapporter har annet opphav enn Helsedirektoratet. Sekretariatet jobber nå med å overføre [Ekspertuttalelse om fett](#), som ble publisert 17. februar 2021, til digitalt format. Nytt format muliggjør å ta ut enten hele rapporter eller enkeltkapitler og enkeltspørsmål som PDF direkte fra nettsiden.

Status for samarbeid med næringslivet. I intensjonsavtalen for et sunnere kosthold pågår det nå drøfting om ny intensjonsavtale for 2022-2025. Det er mål om signering av ny avtale 1. juni. I Saltpartnerskapet planlegges det en digital forbrukerkampanje om salt og helse, og en salttest skal lanseres på helsenorge.no.

I arbeidet med NNR2022 skal det arrangeres et nytt webinar om kosthold og bærekraft 25. mai kl. 10-16. Påmelding og program kommer på [nettsidene til NNR2022](#) så snart dette er klart.

Det ble orientert om øvrig møteplan for 2021. Det er lagt opp til møter i Nasjonalt råd for ernæring 15. september og 24. november.

Helsedirektoratet

Orientering fra VKM: VKM skal ha oppstartsmøte for arbeidet med nytte- og risikovurdering om bruk av kaliumklorid som salterstatter i slutten av april. Dette er et pilotprosjekt hvor Helsedirektoratet for første gang er direktebestiller til VKM. Utkast til protokoll for nytte- og risikovurderingen vil bli sendt på offentlig høring. VKM jobber med revidering av berikningsmodellen, som også vil bli sendt på høring.

Sak 06/21: Orientering om arbeid med front-of-pack merkeordning i EU, Nutri-Score, v/Helsedirektoratet

Helsedirektoratet v/Anniken O. Aarum gav en orientering om arbeidet. I EUs "[Farm to Fork Strategy](#)" skal det foreligge forslag til felles, obligatorisk ernæringsmerkeordning på forsiden av matvarer (front-of-pack nutrition labelling, FOPNL) innen fjerde kvartal 2022. Formålet er å bedre forbrukernes forståelse av matvarers ernæringsmessige kvalitet slik at de kan velge sunnere i handlesituasjonen. Formålet er også å stimulere produsentene til utvikling av sunnere matvarer. Dette arbeidet kan få konsekvenser for videre bruk av Nøkkelhullsmerket etter som Norge, gjennom EØS-avtalen, må følge EUs regelverk på matområdet.

[Europakommisjonen utarbeidet en merkerapport i 2020](#) som påpeker at FOPNL har en positiv innvirkning på forbrukernes evne til å identifisere sunnere alternativ sammenlignet med en situasjon uten merker og at forbrukernes forståelse øker når merket inneholder fargekoding, spesielt når farger kombineres med en oppsummerende indikator. Rapporten trekker også frem at studier viser at merkeordninger som gir en evaluering av matvarers ernæringsmessige kvalitet ved fargekoder og/eller fargekoder i kombinasjon med en gradert indikator, kan forbedre forbrukernes valg i virkeligheten.

Det finnes en lang rekke frivillige merkeordninger om mat og helse i dag. [Nøkkelhullet](#) er den første frivillige nasjonale merkeordningen i EU. Nøkkelhullsmerket er fra 1989 og det er en nordisk FOPNL hvor kriteriene er basert på de nordiske ernæringsanbefalingene, NNR. Nutri-Score er en fransk merkeordning fra 2017 som er utviklet av franske myndigheter, hvor matvarers ernæringsmessige kvalitet klassifiseres i fem kategorier (A til E) med ulike farger basert på deklart innhold av næringsstoffer.

Det ble gitt en vurdering av i hvor stor grad Nøkkelhullet og Nutri-Score er i tråd med de norske kostrådene. Det er et stort samsvar med kriteriene i Nøkkelhullet og kostrådene. Det er mindre samsvar mellom kriteriene for Nutri-Score og kostrådene. Nutri-Score er i mindre grad enn Nøkkelhullet tilpasset kostholdsutfordringer, matvaner og kostråd i Norge.

Gitt dagens kriterier vil samtidig bruk av både Nutri-Score og Nøkkelhullet på emballert mat kunne være villedende for en del matvarer.

[EU-kommisjonen](#) skal gjennomføre en konsekvensanalyse av merkeordninger i 2021. Analysen skal se på eksisterende frivillige og obligatoriske merkeordninger sammen med ernæringsprofiler ved bruk av ernærings- og helsepåstander. Det planlegges en offentlig høring i fjerde kvartal 2021.

En mulig konsekvens av innføring av en obligatorisk merkeordning, som ikke er Nøkkelhullet, er at Nøkkelhullsmerket ikke lenger kan brukes.

Det kom spørsmål om hvorfor flere land protesterer mot merkeordningen Nutri-Score. Det kan antakeligvis ofte tillegges at flere av disse landene er store produsenter og eksportører av matvarer som kommer dårlig ut med Nutri-Score, som matoljer, skinke og oster.

Det ble kommentert at det er positivt med en obligatorisk merkeordning. En av styrkene til Nutri-Score er graderingen, det er et veldig forståelig merke som er bedre enn

Helsedirektoratet

trafikklymerket i Storbritannia. Det er synd om Nøkkelhullet skulle forsvinne. En mulighet som ble løftet er å tilpasse Nutri-Score til de nasjonale kostrådene, at f.eks. NNR ligger til grunn. Det ble poengtert at slik det står nå så skal kriteriene til Nutri-Score være like for alle land, noe som ikke åpner for nasjonal/regional tilpasning av kriteriene.

Det kom innspill om at graderingen i Nutri-Score kan forvirre forbruker til å tro at matvaren er rik på vitamin A, B, C, D eller E. Det ble gitt støtte til Nøkkelhullet.

Rådet var delt i synet på Nutri-Score vs. Nøkkelhullet, da det er fordeler og ulemper med begge ordninger. En obligatorisk merkeordning på matvarer er i utgangspunktet positivt, gitt at kriteriene og ordningen er god.

Oppfølgingssak: Helsedirektoratet følger opp arbeidet og kan ta kontakt med Nasjonalt råd for ernæring ved behov for faglige diskusjoner og innspill i videre prosess.

Sak 07/21: Oppfølging av uttalelse om vegetar/vegan v/Lars T. Fadnes
Leder av arbeidsgruppen, Lars T. Fadnes introduserte saken. Arbeidsgruppen har, etter ønske fra Helsedirektoratet, utarbeidet en kortversjon av tidligere utsendt utkast til uttalelse. Aktuelle problemstillinger fra enkelte av spørsmålene ble gjennomgått.

Det ble en diskusjon om hvilke vegetarianere og veganere som bør anbefales tilskudd av omega-3 fettsyrer. Utsatte grupper bør anbefales tilskudd, men hva med andre deler av befolkningen. Et viktig spørsmål er i hvilken grad alfa-linolensyre (ALA) omdannes til DHA i kroppen. Et annet spørsmål er hvilken betydning inntak av DHA har for andre grupper enn spedbarn/småbarn og gravide/ammende. En utfordring er at mange av studiene som ser på helseeffekt av tilskudd av omega-3/tran er utført i befolkningsgrupper som også spiser fisk eller har andre kilder i kostholdet, noe som kan forstyrre konklusjonene. Arbeidsgruppen jobber videre med problemstillingen om tilskudd og vurderer dokumentasjonen som foreligger om dette.

Videre arbeid for uttalelsen er at arbeidsgruppen ferdigstiller utkastet før det sendes til resten av rådet og Helsedirektoratet for innspill. Etter innspillene er vurdert ferdigstilles arbeidet og Helsedirektoratet forbereder til publisering. Det er ønske om å ha et lanseringsevent, i utgangspunktet som del av rådsmøtet 15. september.

Oppfølgingspunkt: Arbeidsgruppen har mål om lansering i anledning rådsmøtet 15. september.

Sak 08/21: Ernæring i kommunen, v/Kari Hege Mortensen
Kari Hege Mortensen innledet saken. Spørsmålet er hva Nasjonalt råd for ernæring kan bidra med for å heve fokus på ernæring i kommunen. Arbeidsgruppen har bestemt å snevre inn målgruppen til å være skole, mat i skolen. Det er ønske om å invitere til workshop med tentativ overskrift "Hvordan få til ernæringsarbeid i kommunene?". Et forslag til agenda ble vist og diskutert.

Det kom spørsmål om hva med barnehage/SFO. Viktighet av innkjøpsordninger og offentlige innkjøp ble løftet som tema. Den nasjonale veilederen [ernæringshensyn i offentlig anskaffelser av mat- og drikkeprodukter og måltider](#) ble publisert før nyttår og vil være viktig å løfte inn som del av en slik workshop.

Helsedirektoratet

Det er ønske om mulighet for fysisk deltakelse. Et mulig tidspunkt er å ha det i tilknytning til årets siste møte i rådet, 24. november. Helsedirektoratet var positive til å stille som arrangør. Rådsleder utfordret gruppen til å forberede noe mer konkret i forkant av neste møte i rådet.

Oppfølgingssak: Sak tas opp i neste rådsmøte 15. september.

Sak 09/21: Eventuelt

Helle Margrete Meltzer ba om innspill jf. arbeid med NNR, for å få en oversikt over hva som foregår i de nordiske og baltiske land om kosthold og bærekraft.